

*Richard C. Feiock i John T. Scholz (eds.):
Self-Organizing Federalism: Collaborative
Mechanisms to Mitigate Institutional
Collective Action Dilemmas*

Mihovil Škarica*

Prikaz knjige

UDK 35.071.6(048.1)

Richard C. Feiock i John T. Scholz¹ uredili su te uvodnim i zaključnim poglavljem opremili knjigu *Self-Organizing Federalism: Collaborative Mechanisms to Mitigate Institutional Collective Action Dilemmas* (u prijevodu: Samoorganizirajući federalizam: mehanizmi suradnje koji olakšavaju dileme institucionalne kolektivne akcije), čije su osnovne namjere, prema riječima urednika: »integrirati različita, a u velikoj mjeri komplementarna teorijska promišljanja koja analiziraju i tumače razloge, uvjete i proces kolektivne akcije, odnosno suradnje više različitih organizacija i/ili institucija javnog sektora; izgraditi novi referentni teorijski okvir te njegovu uvjerljivost i održivost provjeriti izvornim empirijskim istraživanjima«. Knjiga je objavljena

* Dr. sc. Mihovil Škarica, viši asistent na Katedri za upravnu znanost Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (senior assistant at the Chair of Administrative Science, Faculty of Law, University of Zagreb, e-mail: mskarica@pravo.hr).

¹ Richard C. Feiock profesor je javne uprave i javnih politika na Školi za javnu upravu i javne politike pri Državnom sveučilištu u Floridi (Florida State University). Ekspert je za lokalno upravljanje i lokalne političke institucije. Osnivač je i ravnatelj istraživačkog laboratorija za lokalno upravljanje pri istom sveučilištu. John T. Scholz profesor je političkih znanosti na istom sveučilištu. Stručnjak je za javne politike, upravljanje prirodnim resursima i policy mreže.

2010. u izdanju američkog izdavača *Cambridge University Press*. Sastoji se od 13 poglavlja podijeljenih u 4 tematske cjeline, a opremljena je i korisnim pomoćnim sadržajima: popisom slika i grafikona (*vii–ix*), popisom tablica (*ix–x*), popisom autora pojedinih poglavlja (*xi–xiii*), predgovorom (*xv–xxi*), bibliografijom (*319–340*) te kazalom pojmova (*341–344*). Publikacija je ishod konvergirajućeg znanstvenog interesa i suradnje dvojice urednika,² koja je kulminirala održavanjem znanstvenog simpozija 2007. u Wakulla Springsu na Floridi. Ona objedinjuje znanstvene radove 17 različitih autora sudionika simpozija, mahom profesora i docenata javne uprave i političkih znanosti s nekoliko sveučilišta u Sjedinjenim Američkim Državama. Zbornik radova je, prema riječima urednika, namijenjen ponajprije znanstvenoj zajednici, a potom i studentima diplomskih i poslijediplomskih studijskih programa javne uprave, ustavnog prava i politologije. Stoga u većini poglavlja prevladava akademski diskurs koji svojom kompleksnošću nadilazi navedenu didaktičku svrhu.

Kroz četiri poglavlja prvog dijela knjige (*Self-organizing Versus Centralized Solutions to Institutional Collective Action Problems: Theoretical Considerations*; 3–87)³ izgrađen je kompleksan i koherentan teorijski okvir koji, integrirajući teorijske pristupe kolektivne akcije iz sociološke i politološke literature, transakcijskih troškova iz ekonomske i organizacijske znanosti te teorije društvenih mreža, stremi kreiranju analitičkog instrumentarija koji će moći obuhvatiti i protumačiti čitav dijapazon upravljačkih tehnika i mehanizama kojima 'institucije' (kolektivni akteri i organizacije javnog sektora) postižu zadovoljavajuću razinu međusobne koordinacije, a pomoću kojih se nastoje prebroditi nedostaci centralnog (hijerarhijskog) usmjeravanja i nadzora te iznaći prikladnija te često legitimnija autonomna strukturna rješenja. Problemi odnosno dileme institucionalne kolektivne akcije postoje uvijek kada jednostrano djelovanje organiziranih aktera

² I prethodni autorski ili urednički radovi Feiocka i Scholza naznačili su osnovne postavke teorije institucionalne kolektivne akcije i samoorganizirajućeg federalizma koji su razrađeni i sistematizirani u ovom zborniku, primjerice: Feiock (2004) *Metropolitan Governance: Conflict, Competition and Cooperation*; Scholz i Stiftel (eds., 2005) *Adaptive Governance and Water Conflict*. New Institutions for Collaborative Planning.

³ Prvi dio knjige, mimo uvodnog poglavlja dvojice urednika, sastoji se od sljedećih dijelova: Andrew B. Whitford, profesor javne uprave i javnih politika (Sveučilište u Georgiji) – *Can Consolidation Preserve Local Autonomy? Mitigating Vertical and Horizontal Dilemmas* (33–50); Annette Steinacker, ravnateljica Odjela za urbane javne politike (Loyola Chicago Sveučilište) – *The Institutional Collective Action Perspective on Self-Organizing Mechanisms: Market Failures and Transaction Cost Problems* (51–72); Bryan D. Jones, profesor političkih znanosti (Sveučilište u Texasu) – *Conflict, Power and Irreconcilable Preferences: Some Limits to Self-Organizing Mechanisms* (72–87).

proizvodi suboptimalne učinke, bilo da opada broj i kvaliteta usluga i programa koje oblikuje i pruža, bilo da svojim djelovanjem proizvodi vanjske efekte (pozitivne i negativne eksternalije) na druge aktere koji se ne mogu jednostrano reducirati ni kontrolirati. Navedeni tematski okvir publikaciju čini iznimno aktualnom; suvremeni se političko-upravni sustavi, zbog rasta broja organizacija te njihove funkcionalne specijalizacije, sve više moraju oslanjati na mrežne i kooperativne moduse djelovanja kako prema van – rješavajući društvene probleme koji su transteritorijalni i multisektorski, tako i interno – nadopunjujući i zamjenjujući centralno i hijerarhijsko usmjeravanje i nadzor.

Kolektivna akcija, osim potencijalnih koristi za uključene aktere i za sustav u cjelini, sa sobom u pravilu nosi i rizike oportunitizma pojedinih partnera te dodatne (transakcijske) troškove. Instrument, odnosno samoorganizirajuće strukture koje su okosnice poglavlja koja slijede, Feiock i Scholz nazivaju »mehanizmima koji olakšavaju (*mitigate*) dileme koje proizlaze iz potrebe za kolektivnom akcijom«, a obuhvaćaju: neformalne *policy* mreže, prilagodljive sporazume (*adaptive agreements*), međujurisdiksijske ugovore (*inter-jurisdictional/inter-governmental contracts*), regionalna partnerska vijeća, dobrovoljne specijalne distrikte, obligatorne specijalne distrikte, vertikalno i horizontalno prenošenje poslova na druge teritorijalne jedinice utemeljeno na sporazumu⁴ te konsolidirane teritorijalne jedinice. Takav redoslijed nije slučajan; on konzekutivno odražava količinu 'žrtvovanja' autonomije institucionalnih aktera uključenih u kolektivnu akciju. Okvir analize čine tri temeljna pitanja istaknuta i obrazložena u uvodnom poglavlju studije (str. 18–20): »1. Na koji način pojedini mehanizam smanjuje transakcijske troškove tijekom trajanja koordinirane akcije?; 2. Koji i kakvi poticaji motiviraju potencijalne aktere na uspostavljanje pojedinih mehanizama?; 3. Kako motivi za uspostavljanjem pojedinog instrumenta kolektivne akcije utječu na njegovu održivost, prilagođenost drugim potencijalnim institucionalnim kolektivnim akcijama te na koji način sa-

⁴ Prenošnje izvršnih i operativnih poslova sa viših na niže teritorijalne (samoupravne) jedinice uz istovremeno zadržavanje regulativnih i nadzornih ovlasti na višim razinama autori nazivaju franšizama (*franchising*). Europska kontinentalna upravna tradicija slične slučajeve naziva prenesenim (povjerenim) djelokrugom lokalnih poslova. Ipak, 'franšize' podrazumijevaju sporazumno prenošenje poslova te načelno ravnopravan odnos, dok prenošenje poslova u europskoj tradiciji uglavnom podrazumijeva jednostran prijenos zakonom ili drugim aktom više teritorijalne razine. Osim u tome, taj se termin u navedenom poglavlju upotrebljava i kao oznaka za horizontalni upravljački mehanizam kojim se lokalne jedinice povezuju ugovorima prema kojima jedna djeluje kao agent druge koristeći se njezinom organizacijskom infrastrukturom i resursima za pružanje određene usluge na svom području.

moorganizirajuća akcija utječe na sustav formalnih međuorganizacijskih i međujurisdiksijskih odnosa?« Naznačeni teorijski okvir autori nazivaju 'institucionalnom kolektivnom akcijom' (*institutional collective action – ICA*), a razvijanje i korištenje 'mehanizama' koji strukturiraju interakciju i kolektivnu akciju među akterima 'samoorganizirajućim federalizmom' (*self-organizing federalism*). Fokus predloženog teorijskog modela i većine empirijskih istraživanja sadržanih u knjizi na lokalnom je upravljanju; mehanizmi se teorijski utemeljuju i empirijski ispituju uglavnom kroz suradnju i koordinaciju jedinica lokalne samouprave međusobno ili višestupanjsku suradnju lokalnih i regionalnih teritorijalnih (samo)upravnih razina. U nastavku prvog dijela *Andrew B. Whitford*, analizirajući doseg i limitiranost centralno skrojenih konsolidacijskih reformi i centralne koordinacije, koristi se teorijskim uvidima ugovorne teorije franšiza kroz koje analizira uvjete pod kojima su one prikladniji instrument centralno-lokalne koordinacije, oslobađajući središnja tijela obveze intenzivnog nadzora i hijerarhijskog usmjeravanja, a u isto vrijeme poštujući autonomiju lokalnih (samoupravnih) tijela (vidi bilješku 3). *Annette Steinacker*, polazeći od teorije transakcijskih troškova, sistematično gradi teorijski model analizirajući kako četiri osnovne barijere uspostavljanju sporazuma među akterima (troškovi pribavljanja informacija, troškovi zastupanja, troškovi pregovaranja i troškovi nadzora) utječu na tri temeljne dileme kolektivne akcije (dostizanje ekonomije razmjera, reguliranje vanjskih učinaka djelovanja te upravljanje zajedničkim prirodnim resursima). Kroz četvrto poglavlje prvog dijela knjige *Bryan D. Jones* uravnotežuje teorijski model institucionalne kolektivne akcije analizirajući granice načelnoj izvjesnosti uspostavljanja samoorganizirajućih mehanizama, koje proizlaze iz činjenice da igre s nultim ishodom (*zero-sum games*) mogu prevladati nad onima s pozitivnim ishodom (*positive-sum games*), iz činjenice da su akteri ograničeno racionalni pa ne mogu uvijek iznaći objektivno najbolja rješenja te iz mogućnosti da primjeri negativnih vanjskih efekata koje proizvode već uspostavljeni koordinacijski mehanizmi djeluju obeshrabrujuće na druge aktere s istog područja.

Drugi dio knjige (*Integrating Metropolitan Service Provision: Networks, Contracts, Agreements and Special Districts – 91–175*) sadržava četiri poglavlja koja, svako iz svoje specifične perspektive, ispituju različite aspekte i probleme koordiniranog i kolektivnog pružanja javnih usluga i organiziranja javnih službi u administrativno fragmentiranim metropolitanskim područjima.⁵ *Simon A. Andrew* polazi od razlikovanja prilagodljivih

⁵ Drugi dio knjige sastoji se od sljedećih poglavlja: Simon A. Andrew, profesor javne uprave (Sveučilište North Texas) – Adaptive Versus Restricted Contracts: can They Resolve

(*adaptive*) i restriktivnih (*restrictive*) sporazuma među jedinicama lokalne samouprave. Pokazano je da izbor vrste ugovora, osim o naravi poslova za koje se sklapaju, ovisi i o određenim svojstvima potencijalnih partnera. Podaci podupiru polaznu hipotezu po kojoj 'kontraktualni izbor' pojedinih aktera oblikuju prvenstveno uobičajeni obrasci ugovaranja na konkretnom metropolitanskom području – za ocjenu prikladnosti pojedinih partnera važnije su karakteristike postojećih ugovornih mreža kojih su dio nego karakteristike njih samih. U sljedećem poglavlju *Manoj Shrestha* piše o institucionalnom mehanizmu 'kupoprodaje' javnih usluga između jedinica lokalne samouprave po kojem jedna lokalna jedinica obavlja javnu službu na području drugih za novčanu naknadu. Žarište je analize na karakteristikama javnih službi: mjerljivosti njihovih rezultata i specifičnosti potrebnih resursa koje generiraju neizvjesnosti i rizike za uključene partnere te na taj način uvjetuju specifične ugovorne odnose. Rezultati pokazuju da povećanje neizvjesnosti odnosno transakcijskih troškova pojedinih službi dovodi do pojačanih 'mjera osiguranja' od strane 'kupaca': šire neformalnu mrežu potencijalnih alternativnih dobavljača usluga ili sklapaju više bilateralnih ugovora za pojedinu službu. *Megan Mullin* u svom poglavlju analizira kako zakonske norme koje reguliraju status i ovlasti specijalnih distrikata utječu na njihov izbor da s drugim lokalnim jedinicama i drugim lokalno djelujućim javnim organizacijama ulaze u ugovorne i druge kooperativne odnose. Usredotočujući se na vodoopskrbne distrikte iz 17 američkih država, autorica nalazi da će se oni distrikti čije teritorijalno širenje reguliraju fleksibilna i permisivna pravila rjeđe koristiti mehanizmima institucionalne kolektivne akcije. Kombinirajući individualne interese ljudi na političkim funkcijama i kolektivnu akciju institucionalnih aktera, *Kenneth N. Bickers*, *Stephanie Post* i *Robert M. Stein* ispituju utjecaj ambicioznih političara na frekvenciju suradnje organizacija kojima su na čelu. Lokalni političari koji streme izbornim položajima na višim teritorijalnim razinama žele se predstaviti i legitimirati širem biračkom tijelu tako da razvijaju kooperativne strukture sa susjednim jedinicama, dok političari na višim razinama potiču suradnju lokalnih jedinica na svom području želeći očuvati svoj položaj indirektno utječući na kvantitetu i kvalitetu lokalnih javnih službi i odluka.

Different Risk Problems? (91–113); Manoj Shrestha, profesor javne uprave i političkih znanosti (Sveučilište Idaho) – Do Risk Profiles of Services Alter Contractual Patterns? A Comparison across Multiple Metropolitan Services (114–141); Megan Mullin, profesorica političkih znanosti (Sveučilište Temple Philadelphia) – Special Districts versus Contracts: Complements or Substitutes? (142–160); Kenneth N. Bickers (Sveučilište u Coloradu), Stephanie Post (Sveučilište Rice Houston) i Robert M. Stein (Sveučilište Rice Houston) – The Political Market for Intergovernmental Cooperation (161–175).

Treći dio knjige posvećen je mehanizmima koordiniranja i integriranja različitih regionalnih politika te se, kao i prethodni dio, sastoji od četiriju poglavlja (*Integrating Regional Policies Through Networks, Joint Ventures and Partnerships*; 179–281).⁶ *Christopher M. Weible* analizira faktore koji utječu na stvaranje *policy* mreža među akterima vodne politike i vodoopskrbne djelatnosti. Rezultati istraživanja provedenog među akterima (lokalnim i državnim agencijama te lokalnim i regionalnim jedinicama) na području sjeverne Kalifornije podupiru dvije polazne hipoteze: povezivanje organizacija u 'savezništva' i 'partnerstva' uvjetovano je zajedničkim vjerovanjima i vizijama, s jedne, te pripadnošću istom funkcionalnom sektoru, s druge strane. *Ramiro Berardo* ispituje implementaciju zajedničkih vodoopskrbnih projekata među javnim organizacijama na Floridi. Koristeći se mrežnom analizom, autor nalazi da učestalost ugovaranja između projektnih partnera te intenzitet njihovih odnosa povećavaju vjerojatnost buduće suradnje. Kakvoća neformalnih odnosa jače potiče buduće povezivanje nego količina i vrsta (formalno) razmijenjenih resursa. *Mark Lubell*, *Adam Douglas Henry* i *Mike McCoy* naglašavaju da se pojedini mehanizmi institucionalne kolektivne akcije mogu objasniti tek ako se u obzir uzmu svi slični mehanizmi (dobrovoljni i/ili centralni) u konkretnom upravnom ili geografskom području. Autori nalaze da interakcija, bilo kroz centralne (tradicionalne) mehanizme, bilo kroz one dobrovoljne, podjednakim intenzitetom potiče razvijanje daljnjih kooperativnih aktivnosti i stavova prema organizacijama u okolini. U završnom poglavlju ovog dijela knjige *Paul W. Thurner* odmiče se od konteksta lokalnog upravljanja u SAD-u te, koristeći se sličnim analitičkim instrumentarijem, analizira međunarodnu konferenciju 15 europskih država iz 1996. na kojoj se oblikovalo buduće uređenje Europske unije, promatrajući odnose konstitutivnih država kroz prizmu kolektivne akcije. Fokus je analize na identifikaciji neformalnih međuorganizacijskih odnosa i timskih mreža koje se stvaraju između središnjih upravnih organizacija unutar jedne države ili između više njih. Thurner pokazuje, a time i sugerira, da bolju razinu koordinacije postižu

⁶ Treći dio knjige sastoji se od sljedećih poglavlja: *Christopher M. Weible*, profesor javne uprave (Sveučilište u Coloradu) – Collaborative Institutions, Functional Areas and Beliefs: What are Their Roles in Policy Networks? (179–203); *Ramiro Berardo*, profesor političkih znanosti (Sveučilište u Arizoni) – Sustaining Joint Ventures. The Role of Resource Exchange and the Strength of Interorganizational Relationships (204–228); *Mark Lubell* (Sveučilište u Kaliforniji), *Adam Douglas Henry* (Sveučilište West Virginia) i *Mike McCoy* (Sveučilište u Kaliforniji): Institutional Collective Action in Ecology of Games (229–260); *Paul W. Thurner* profesor političkih znanosti (Sveučilište u Münchenu) – Enhancing Vertical and Horizontal Self-Organization: Harnessing Informal Networks to Integrate Policies within and between Governments in the European Union (261–81).

privremeni problemski timovi sastavljeni od pojedinaca iz različitih formalnih organizacija no što bi je osigurala reorganizacija koja bi ovlasti i resurse potrebne za rješavanje multisektorskih problema koncentrirala u novoj organizacijskoj jedinici, kako na razini pojedinih država tako i na nadnacionalnoj razini.

Kao četvrti dio knjige izdvojeno je zaključno poglavlje dvojice urednika koji u njemu sažimaju i integriraju teorijske poglede izložene u knjizi i rezultate empirijskih istraživanja, evaluirajući teorijski okvir koji su razvili u svjetlu rezultata istraživanja iz drugog i trećeg dijela knjige, ali i specifičnih teorijskih uvida autora pojedinih poglavlja (*Self-Organizing Governance and Institutional Collective Action*; 285–318). Zaključno, urednici upozoravaju na nekoliko smjerova u kojima bi se predloženi teorijski okvir mogao i trebao razvijati kako bi se znanje o analiziranim i drugim mehanizmima endogene međuorganizacijske kolektivne akcije produbilo i učvrstilo. Prije svega, potrebno je razviti analitičke instrumente kojima bi se preciznije moglo razlučiti ishode i učinke djelovanja organizacija povezanih nekim od analiziranih kooperativnih mehanizama od učinaka koji bi se postigli i bez takve suradnje te na taj način empirijski poduprijeti ili osporiti pretpostavljenu vrijednosnu postavku da su autonomni mehanizmi horizontalnog povezivanja u pravilu prikladniji od centralnog upravljanja i reorganizacija koje smjeraju konsolidaciji.

* * *

Pojedina poglavlja od kojih se knjiga sastoji u pravilu, osim empirijskog dijela, sadržavaju i samostalne teorijske uvide te bi, se, s obzirom na to, kao i na visoku kvalitativnu razinu koju dosežu, mogla smatrati i kao samostalno objavljeni znanstveni radovi. Unatoč tome, svako se od njih uklapa u teorijsku matricu ocrtanu u prvom dijelu knjige, nadograđujući i produbljujući referentni teorijski okvir institucionalne kolektivne akcije. Podjednaka kvaliteta pojedinih poglavlja te gotovo pa potpun izostanak ponavljanja pri teorijskom izlaganju i proturječnosti među empirijskim nalazima pokazuju da je riječ o ambicioznom, dosljedno i sistematično osmišljenom projektu, koji na taj način izbjegava poslovične manjkavosti sličnih zbirnih izdanja: nedostatak zajedničke teorijske podloge te neujednačenost kvalitete pojedinih priloga. Dojam jedinstvene studije dodatno je potenciran i objedinjenom bibliografijom koja slijedi zaključno poglavlje knjige, a iz koje se iščitava ozbiljan, multidisciplinarni i akribijski pristup pisanju i izdavanju publikacije. Knjiga se, s obzirom na navedeno, treba ocijeniti kao

vrijedan doprinos znanosti o javnom upravljanju te drugim disciplinama koje se sa ekonomskog, pravnog, politološkog ili šireg sociološkog stajališta bave javnom upravom i organizacijom javnog sektora te je važan iskorak k potpunijem razumijevanju endogenih, horizontalnih i kooperativnih modaliteta povezivanja organizacija javnog sektora.

Iako knjigu otvara konstatacija o zanemarenosti proučavanja samoorganizirajućih mehanizama koordinacije u javnom sektoru, koja pledira na svojevrsnu izvornost glavne teme, tome, čini se, ipak nije tako. Upravna i politološka znanost u posljednja dva desetljeća propulzivno su orijentirane upravo na koncepte koji naglašavaju odmak od tradicionalnog, hijerarhijskog i centralnog upravljanja političko-upravnim sustavima. Pojmovi poput horizontalnog i participativnog javnog upravljanja (*governance*), upravljanja kroz suradnju (*collaborative governance*) i višestupanjskog upravljanja (*multi-level governance*) okosnica su velikog dijela literature o političkim institucijama, javnoj upravi te lokalnoj i regionalnoj samoupravi. Činjenica da se analizirana publikacija može percipirati kao dio šireg znanstvenog usmjerenja nipošto ne umanjuje njezinu vrijednost; tek je u tom kontekstu ona doista i relevantna. Štoviše, svojim idejama i nizom važnih empirijskih rezultata ona se svrstava uz bok najeminentnijih publikacija slične tematike poput *Local Governance in Western Europe* (John, 2001) ili *Collaborative Public Management: New Strategies for Local Governments* (Agranoff, McGuire, 2003).

Racionalistički i individualistički (*actor-centered*) pristup, na kojem se analizirani teorijski model temelji, može biti odbojan onom dijelu akademske zajednice koji u institucijama (formalnim normama i pravilima, uvriježenim vrijednostima i vjerovanjima) vidi temeljni uzrok prihvaćanja ovih ili onih strukturalnih i funkcionalnih rješenja u javnom sektoru te kojima je cjelina sustava, a ne pojedini akteri, još uvijek prevladavajuća jedinica analize. Dominantno utilitaristička perspektiva redukcije rizika, smanjenja transakcijskih troškova i pribavljanja individualnih koristi preslikana je iz teorije kolektivne akcije te je tek u manjoj mjeri nadopunjena 'mekšim' varijablama preuzetima iz teorije mreža: povjerenjem, društvenim kapitalom i institucionalnom uklopljenošću. S obzirom na navedene nedostatke, predloženi i razrađeni teorijski okvir institucionalne kolektivne akcije, iako ambiciozno postavljen, teško može ostvariti ulogu integrativne (i isključive) teorijske platforme za izučavanje autonomnih i samoorganizirajućih mehanizama međuorganizacijske i međurazinske koordinacije i suradnje. Ipak, društvene znanosti na trenutačnom stupnju razvoja ni na drugim poljima ne nude jedinstvene i općeprihvaćene paradigme, tako da ukupan teorijski doprinos analizirane publikacije nije

ni uputno procjenjivati kroz tako rigoroznu prizmu. Teorijske analize inovativne su i koherentne, a zaključci koji iz njih proizlaze uglavnom se ne dogmatiziraju te upravo potiču na daljnji rad. Predloženi teorijski okvir čini se upotrebljiv i u sustavima koji nisu formalno i ustavno federalni, jer procesi funkcionalne specijalizacije i posljedične organizacijske fragmentacije javnog sektora djeluju centrifugalno i u formalno unitarnim sustavima, ograničavajući kapacitet centralnih intervencija za osiguravanje koordinacije u jedinstvenosti djelovanja, te u kojima pojedine organizacije i teritorijalne jedinice također posjeduju dovoljno autonomije potrebne za samoorganiziranje ili izbjegavanje toga. Stoga će biti zanimljivo pratiti disperziju i recepciju teorije i metodologije koje nudi model institucionalne kolektivne akcije među znanstvenom zajednicom u sredinama poput kontinentalne Europe u kojima je uvriježen drugačiji pristup analizi države, uprave i lokalne samouprave, a koji u ovoj publikaciji nije adekvatno predstavljen ni analiziran. Donekle nezgrapno korištenje pojmom federalizma za odnose lokalnih jedinica i organizacija može usporiti provjeru izloženih teorijskih postavki na empirijskom materijalu drugih sustava lokalne samouprave. Takva su dodatna istraživanja svakako potrebna, a njih će vjerojatno slijediti i nadopuna teorijskog modela koji je, a to je i temeljna primjedba publikaciji, građen gotovo isključivo na specifičnostima teritorijalne uprave i lokalne samouprave u SAD-u, koja ipak odudara od dominantnog modela lokalne samouprave na europskom kontinentu. Metodološki, empirijska istraživanja i kvantitativne analize njihovih rezultata iz drugog i trećeg dijela knjige ogledan su primjer formuliranja teorijskih modela i hipoteza i njihova adekvatnog empirijskog provjeravanja te mogu biti od velike koristi mladim istraživačima koji se bave organizacijom i funkcioniranjem javnog sektora.

U konačnici, ova i slične publikacije upozoravaju da se evaluacija potencijala i ograničenja postojećih formalnih i neformalnih međuorganizacijskih i međurazinskih odnosa u konkretnom sustavu, koja bi bila platforma eventualnim reformskim zahvatima, treba zasnivati na rezultatima empirijskih istraživanja koja omogućuju razmjerno utemeljeno razumijevanje i predviđanje djelovanja njegovih aktera u postojećim uvjetima, a ne na spekulaciji i ideologiji, što je često kod sistemskih zahvata u državama postsocijalističke tranzicije, pa i u Republici Hrvatskoj. Zbog toga, pojedina poglavlja, i knjiga u cjelini, mogu biti od koristi osobama koje promišljaju, pokreću i provode reforme političko-upravnog sustava. Preporuka se posebno odnosi na domaće čitateljstvo koje ponekad alternativne poglede na probleme javnog upravljanja doživljava kao 'nepotrebno kompliciranje', a ne kao nužan zahtjev da se rješavanju problema u javnoj upravi, a posebno

na lokalnoj razini, pristupi cjelovitije, što bi trebalo biti zalog kvalitetnijim rješenjima.